

Auteursrecht (copyright)

Vrijwel elk werk, elektronisch of niet is beschermd door het auteursrecht. Een beschermd werk verspreiden zonder toestemming is niet toegestaan. Wel gelden uitzonderingen voor bijvoorbeeld citeren of een kopie voor strikt eigen gebruik.

Auteursrecht (copyright) is de bekendste vorm van intellectueel eigendom.

Vrijwel elk werk, elektronisch of niet is beschermd door het auteursrecht. Ook foto's, software en muziek. Die bescherming ontstaat automatisch wanneer het gemaakt wordt. Het is dus niet nodig om auteursrecht aan te vragen. Ook een copyright notice is niet nodig. Het is niet toegestaan om auteursrechtelijk beschermd werk te gebruiken of te verspreiden zonder toestemming (licentie) van de auteur. Dit speelt met name bij filesharing. Auteursrecht op het internet levert ook nog vele andere problemen op.

Wel kent het auteursrecht uitzonderingen: Zo is citeren of het maken van een parodie toegestaan. Veel voorkomend is de kopie voor strikt eigen gebruik (thuiskopie) Deze mogen altijd gemaakt worden, ook als het gaat om het downloaden uit een illegale bron.

Foto's op het internet

Wie een afbeelding van een ander overneemt, heeft daarbij meestal toestemming van die ander nodig. Op vrijwel alle foto's en plaatjes op het internet rust namelijk auteursrecht. Ook portretrecht kan een rol spelen.

A hoewel het World Wide Web begonnen is als een puur tekstueel medium, werd het pas populair nadat het mogelijk werd om afbeeldingen toe te voegen aan de webpagina's. Tegenwoordig lijkt het er zelfs op dat de plaatjes belangrijker zijn dan de tekstuele boodschap. Een van de eenvoudigste manieren om aan plaatjes te komen is ze eenvoudigweg over te nemen van een andere webpagina of door bestaande plaatjes in te scannen. Wat weinig mensen zich daarbij realiseren is, dat wie een afbeelding van een ander overneemt, daarbij altijd toestemming van die ander nodig heeft. Op vrijwel alle foto's en plaatjes op het internet rust namelijk auteursrecht. Tevens is het niet altijd toegestaan zelfgemaakte foto's op je eigen website te zetten. *Zo is bijvoorbeeld bij een zelfgemaakte foto van andermans kunstwerk de toestemming van de artiest/ kunstenaar nodig.* En staan er andere mensen herkenbaar op de foto moet je als fotograaf rekening houden met het portretrecht.

Auteursrecht op afbeeldingen

Vrijwel alle foto's en alle plaatjes die op Internet beschikbaar zijn, zijn auteursrechtelijk beschermd. Volgens de Auteurswet 1912 zijn "teken-, schilder-, bouw- en beeldhouwwerken, lithografieën, graveer- en andere plaatwerken", alsmede fotografische werken, filmwerken en "werken van toegepaste kunst en tekeningen en modellen van nijverheid" auteursrechtelijk beschermd. In een enkel geval heeft de auteur afstand gedaan van zijn auteursrecht, maar dat moet hij er dan wel expliciet bij gezet hebben. En de aan- of afwezigheid van een copyright notice is totaal irrelevant. Aanvragen van auteursrecht is niet nodig.

Om voor auteursrechtelijke bescherming in aanmerking te komen, moet een werk origineel zijn en het persoonlijk stempel/ karakter van de maker dragen. Bij tekeningen, schilderijen en dergelijke is dit eigenlijk altijd het geval, omdat deze immers tot stand komen doordat de maker met potlood of kwast het werk op papier zet.

Bij foto's ligt dit iets moeilijker. De vereiste originaliteit kan hier liggen in bijvoorbeeld de invalshoek, de compositie van het gefotografeerde, de belichting enzovoorts. In de praktijk blijkt dat de rechter al snel aanneemt dat er sprake is van een originele foto. Puur mechanisch tot stand gekomen foto's, zoals uit pasfotohokjes en beveiligingscamera's, zijn niet beschermd.

Als een werk beschermd is, mag het niet worden gebruikt zonder toestemming van de maker. Dit betekent dat het niet gekopieerd en verspreid mag worden, maar ook dat het niet op een website geplaatst mag worden.

Niet-commercieel gebruik

Veel websites worden gemaakt door hobbyisten zonder enig winstoogmerk. Ook zij willen vaak graag foto's of ander beeldmateriaal gebruiken als onderdeel van hun site. Dergelijk gebruik is heel kleinschalig, en de kans is bijzonder klein dat de fotograaf hierdoor schade lijdt. Toch moet ook voor dit soort gebruik toestemming gevraagd worden. Wie zonder toestemming een werk gebruikt, maakt inbreuk op het auteursrecht.

Het doet niet ter zake of het gebruik commercieel is, of de naam van de auteur vermeld wordt, of dat de webmaster reclame voor hem maakt door het gebruik van de foto's, of wat dan ook. De maker kan schadevergoeding eisen en/of eisen dat de webmaster zijn werk van de site afhaalt. Bij foto's is het gebruikelijk om een schadevergoeding te eisen (en te krijgen) van 3 maal het gebruikelijke tarief van die maker.

Onbekende maker

Van veel werk op Internet is niet bekend wie de maker is. En zijn een hoop sites die overal beeldmateriaal vandaan halen om dat via hun eigen site of een CD-ROM te verspreiden. Ook kopiëren mensen vaak plaatjes van elkaar. Het is dan onbegonnen werk om te achterhalen wie nou dat ene plaatje of die foto gemaakt heeft. Auteursrechtelijk gezien betekent dit dat de foto of het plaatje niet mag gebruiken. Het is de verantwoordelijkheid van de gebruiker om van alle auteursrechthebbenden toestemming te krijgen voor gebruik van hun werk. Weet je niet wie de maker is, dan mag je het werk niet publiceren.

Nou is dat soms erg lastig. De Stichting Foto Anoniem (een onderdeel van de Stichting Burafo) is een centrale instantie met een uitgebreid adressenbestand van fotografen. De stichting probeert dan de fotograaf te achterhalen, en stelt de vrager in contact met de fotograaf. Dan kun je hem toestemming vragen. Lukt dat niet, dan kan de stichting een contract opstellen, waarbij jij de normale tarieven betaalt (aan hen dus). De stichting vrijwaart jou dan tegen alle aanspraken van de fotograaf als die later ineens komt klagen.

Natuurlijk kun je ook gewoon de foto publiceren, maar dan heb je wel een lastig juridisch probleem als die fotograaf later boze brieven stuurt. Die kan dan een forse schadevergoeding eisen, die over het algemeen hoger zal liggen dan wat je aan die stichting Foto Anoniem zou betalen.

Portretrecht

Het veiligste lijkt dus om al je foto's en afbeeldingen zelf te maken, en nooit een standbeeld of schilderij van een ander op de foto te zetten. Er is echter nog een ander aspect waar je bij gebruik van foto's op Internet rekening mee moet houden. Het gebruik van een portret mag namelijk niet zomaar: hiervoor geldt het portretrecht (zie pdf portretrecht). Een portret betekent overigens niet alleen maar een foto van het gezicht. Zo gauw iemand herkenbaar op de foto staat, is de foto een portret, dus ook als er een zwart balkje over de ogen staat. Maar ergens in een massa in een voetbalstadion als stipje op de foto is uiteraard niet voldoende.

Privacy-belang

Op Internet doet het probleem zich nogal eens voor bij hobbyclubs en scholen. Die maken foto's van activiteiten en publiceren die op hun website. Op die foto's

zijn dan vaak de kinderen die meedoen aan die activiteiten duidelijk herkenbaar. Niet alle ouders stellen hier prijs op. Als de ouders een redelijk belang hebben, kunnen ze publicatie van de foto's verbieden. Bij foto's van het dagje uit in het zwembad of zo, en ook bij scholen met asielzoekers of ondergedoken kinderen kom je al snel aan zo'n redelijk belang.

Sommige scholen hebben protocollen ontwikkeld over wat ze wel niet op hun website zetten. In een dergelijk protocol wordt bijvoorbeeld afgesproken dat ouders kunnen protesteren tegen publicatie van een foto, waarna deze wordt weggehaald, of dat de schoolleiding aan de ouders van alle geportretteerde kinderen toestemming vraagt alvorens deze te publiceren

Artikelen uit het wetboek van ons op toepassing

Artikel 18

Als inbreuk op het auteursrecht op een werk als bedoeld in artikel 10, eerste lid, onder 6°, of op een werk, betrekkelijk tot de bouwkunde als bedoeld in artikel 10, eerste lid, onder 8°, dat is gemaakt om permanent in openbare plaatsen te worden geplaatst, wordt niet beschouwd de verveelvoudiging of openbaarmaking van afbeeldingen van het werk zoals het zich aldaar bevindt. Waar het betreft het overnemen in een compilatiewerk, mag van dezelfde maker niet meer worden overgenomen dan enkele van zijn werken.

Artikel 18a

Als inbreuk op het auteursrecht op een werk van letterkunde, wetenschap of kunst wordt niet beschouwd de incidentele verwerking ervan als onderdeel van ondergeschikte betekenis in een ander werk.

Artikel 18b

Als inbreuk op het auteursrecht op een werk van letterkunde, wetenschap of kunst wordt niet beschouwd de openbaarmaking of verveelvoudiging ervan in het kader van een karikatuur, parodie of pastiche mits het gebruik in overeenstemming is met hetgeen naar de regels van het maatschappelijk verkeer redelijkerwijs geoorloofd is.

Artikel 19

1. Als inbreuk op het auteursrecht op een portret wordt niet beschouwd de verveelvoudiging daarvan door, of ten behoeve van, den geportretteerde of, na diens overlijden, zijne nabestaanden.

2. Bevat een zelfde afbeelding het portret van twee of meer personen, dan staat die verveelvoudiging aan ieder hunner ten aanzien van andere portretten dan zijn eigen slechts vrij met toestemming van die andere personen of, gedurende tien jaren na hun overlijden, van hunne nabestaanden.

3. Ten aanzien van een fotografisch portret wordt mede niet als inbreuk op het auteursrecht beschouwd het openbaar maken daarvan in een nieuwsblad of tijdschrift door of met toestemming van een der personen, in het eerste lid genoemd, mits daarbij de naam des makers, voor zoover deze op of bij het portret is aangeduid, vermeld wordt.

4. Dit artikel is slechts van toepassing ten aanzien van portretten, welke vervaardigd zijn ingevolge een opdracht, door of vanwege de geportretteerde personen, of te hunnen behoeve aan den maker gegeven.

Artikel 20

1. Tenzij anders is overeengekomen is degene, wie het auteursrecht op een portret toekomt, niet bevoegd dit openbaar te maken zonder toestemming van den geportretteerde of, gedurende tien jaren na diens overlijden, van diens nabestaanden.
2. Bevat een zelfde afbeelding het portret van twee of meer personen, dan is ten aanzien van de ganse afbeelding de toestemming vereist van alle geportretteerde of, gedurende tien jaren na hun overlijden, van hunne nabestaanden.
3. Het laatste lid van het voorgaande artikel is van toepassing.

Artikel 21

Is een portret vervaardigd zonder daartoe strekkende opdracht, den maker door of vanwege den geportretteerde, of te diens behoeve, gegeven, dan is openbaarmaking daarvan door degene, wie het auteursrecht daarop toekomt, niet geoorloofd, voor zoover een redelijk belang van den geportretteerde of, na zijn overlijden, van een zijner nabestaanden zich tegen de openbaarmaking verzet.

Artikel 22

1. In het belang van de openbare veiligheid alsmede ter opsporing van strafbare feiten mogen afbeeldingen van welke aard ook door of vanwege de justitie worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt.
2. Als inbreuk op het auteursrecht op een werk van letterkunde, wetenschap of kunst wordt niet beschouwd het overnemen ervan ten behoeve van de openbare veiligheid of om het goede verloop van een bestuurlijke, parlementaire of gerechtelijke procedure of de berichtgeving daarover te waarborgen.

Artikel 23

Tenzij anders overeengekomen, is de eigenaar, bezitter of houder van een teken-, schilder-, bouw- of beeldhouwwerk of een werk van toegepaste kunst bevoegd dat werk te verveelvoudigen of openbaar te maken voor zover dat noodzakelijk is voor openbare tentoonstelling of openbare verkopen van dat werk, een en ander met uitsluiting van enig ander commercieel gebruik.

Artikel 24

Tenzij anders is overeengekomen blijft de maker van een schilderwerk, niettegenstaande de overdracht van zijn auteursrecht, bevoegd gelijke schilderwerken te vervaardigen.

Artikel 24a

1. Als inbreuk op het auteursrecht op een verzameling als bedoeld in artikel 10, derde lid, wordt niet beschouwd de verveelvoudiging, vervaardigd door de rechtmatige gebruiker van de verzameling, die noodzakelijk is om toegang te verkrijgen tot en normaal gebruik te maken van de verzameling.

2. Indien de rechtmatige gebruiker slechts gerechtigd is tot het gebruik van een deel van de verzameling geldt het eerste lid slechts voor de toegang tot en het normaal gebruik van dat deel.

3. Bij overeenkomst kan niet ten nadele van de rechtmatige gebruiker worden afgeweken van het eerste en tweede lid.

Artikel 25

1. De maker van een werk heeft, zelfs nadat hij zijn auteursrecht heeft overgedragen, de volgende rechten:

a. het recht zich te verzetten tegen openbaarmaking van het werk zonder vermelding van zijn naam of andere aanduiding als maker, tenzij het verzet zou zijn in strijd met de redelijkheid;

b. het recht zich te verzetten tegen de openbaarmaking van het werk onder een andere naam dan de zijne, alsmede tegen het aanbrengen van enige wijziging in de benaming van het werk of in de aanduiding van de maker, voor zover deze op of in het werk voorkomen, dan wel in verband daarmee zijn openbaar gemaakt;

c. het recht zich te verzetten tegen elke andere wijziging in het werk, tenzij deze wijziging van zodanige aard is, dat het verzet zou zijn in strijd met de redelijkheid;

d. het recht zich te verzetten tegen elke misvorming, verminking of andere aantasting van het werk, welke nadeel zou kunnen toebrengen aan de eer of de naam van de maker of aan zijn waarde in deze hoedanigheid.

2. De in het eerste lid genoemde rechten komen, na het overlijden van de maker tot aan het vervallen van het auteursrecht, toe aan de door de maker bij uiterste wilsbeschikking aangewezenen.

3. Van het recht, in het eerste lid, onder *a* genoemd kan afstand worden gedaan. Van de rechten onder *b* en *c* genoemd kan afstand worden gedaan voor zover het wijzigingen in het werk of in de benaming daarvan betreft.

4. Heeft de maker van het werk het auteursrecht overgedragen dan blijft hij bevoegd in het werk zodanige wijzigingen aan te brengen als hem naar de regels van het maatschappelijk verkeer te goeder trouw vrijstaan. Zolang het auteursrecht voortduurt komt gelijke bevoegdheid toe aan de door de maker bij uiterste wilsbeschikking aangewezenen, als redelijkerwijs aannemelijk is, dat ook de maker die wijzigingen zou hebben goedgekeurd.

Artikel 25a

In deze paragraaf worden onder nabestaanden verstaan de ouders, de echtgenoot of de geregistreerde partner en de kinderen. De aan de nabestaanden toekomende bevoegdheden kunnen zelfstandig door ieder van hen worden uitgeoefend. Bij verschil van mening kan de rechter een voor hen bindende beslissing geven.